

Avgöranden från EG-domstolen — andra halvåret 2005

AV FREDRIK SCHALIN, ÅSA WEBBER OCH ULF ÖBERG

Här redovisas i sammanfattning ett urval av de domar som EG-domstolen har meddelat under andra halvåret 2005.¹

Refererade avgöranden:

1. Dom av den 13 september 2005 i mål C-176/03, kommissionen mot rådet. Ogiltigförklaring av rådets rambeslut om miljöbrott. Behörighet för EG att anta straffrättsliga bestämmelser.
2. Dom av den 22 november 2005 i mål C-144/04, Mangold. Likabehandling i arbetslivet. Förbud mot åldersdiskriminering.
3. Dom av den 6 december 2005 i mål C-461/03, Gaston Schul. Skyldighet att begära förhandsavgörande. Tidigare dom om ogiltigförklaring av parallell rättsakt.
4. Dom av den 13 december 2005 i mål C-446/03, Marks & Spencer. Etableringsfrihet. Bolagsskatt. Avdrag för förluster som uppkommit i en annan medlemsstat i ett dotterbolag som har ett annat hemvist än moderbolaget.
5. Dom av den 13 december 2005 i mål C-411/03, SEVIC. Etableringsfrihet. Gränsöverskridande fusioner.
6. Dom av den 8 november 2005 i mål C-293/02, Jersey Produce Marketing Organisation. Fri rörlighet för varor. Försäljning av varor inom en medlemsstat.
7. Dom av den 22 november 2005 i mål C-384/02, Grøngaard & Bang. Kommunikation av insiderinformation av arbetstagarrepresentant i bolagsstyrelse till ordförande i en löntagarorganisation.
8. Dom av den 25 oktober 2005 i mål C-465/02 och C-466/02, "Feta II". Ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel. Generiska namn.
9. Dom av den 18 oktober 2005 i mål C-405/03, Class International BV. Varumärkesrätt. Tullförfarande för transitering. Bevisbörda för varumärkesintrång.
10. Dom av den 8 november 2005 i mål C-443/03, Götz Leffler. Delgivning. Avhjälpande av brist. Utfyllande tolkning av rättsakt.

¹ Tidigare sammanställningar har varit införda i SvJT 2004 s. 949 ff, 2005 s. 291 ff samt 2005 s. 973 ff. Referaten avser den andra delen av domstolens verksamhetsår. I den mån hänvisningar förekommer till referat i SvJT av domar från EG-domstolen och förstainstansrätten som avkunnats under åren 1997–2003, avses rättschefen Olle Abrahamssons sammanställningar i denna tidskrift.

11. Dom av den 6 december 2005 i de förenade målen C-453/03, C-11/04, C-12/04 och C-194/04, ABNA m.fl. Direktiv om avyttring av foderblandningar. Interimistiska åtgärder. Proportionalitetsprincipen.

12. Förstainstansrättens dom av den 21 september 2005 i mål T-306/01, Yusuf och Barakaat mot rådet och kommissionen. Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Gemenskapens behörighet vid frysning av penningmedel. Rättslig grund. Grundläggande rättigheter. Jus cogens.

1. Dom av den 13 september 2005 i mål C-176/03, kommissionen mot rådet

Denna epokgörande dom innebär att gemenskapen har behörighet att anta straffrättsliga bestämmelser i första pelaren, när sådana är nödvändiga för att säkerställa gemenskapsrättens fulla verkan på miljöområdet.

I rambeslutet om miljöbrott² som antogs inom ramen för tredje pelaren, det vill säga med rättslig grund i Unionsfördraget, definierades ett antal miljöbrott för vilka medlemsstaterna uppmanades att föreskriva straffrättsliga påföljder i nationell rätt. Både kommissionen och Europaparlamentet ansåg att dessa regler i stället borde ha antagits i form av ett direktiv i första pelaren med EG-fördraget som rättslig grund. Det var också vad kommissionen hade föreslagit i ett tidigare skede. Kommissionen anförde i talan mot rambeslutet att det omfattades av gemenskapens behörighet på miljöområdet och att gemenskapslagstiftaren hade behörighet att ålägga medlemsstaterna en skyldighet att föreskriva straffrättsliga påföljder för att säkerställa att EG-fördragets bestämmelser om miljöskydd ges full verkan. Europaparlamentet intervenerade på kommissionens sida och anslöt sig till kommissionens resonemang.

Rådet försvarade, med stöd av elva medlemsstater som intervenerade, däribland Sverige, sitt ställningstagande med motiveringen att gemenskapen inte hade någon uttrycklig straffrättslig behörighet och att sådan behörighet inte heller implicit tillkom gemenskapen på grund av behörighet att anta lagstiftning på miljöområdet.

I sin dom ogiltigförklarade domstolen rambeslutet om miljöbrott med motiveringen att det hade antagits på felaktig rättslig grund. Domstolen tog avstamp i artikel 47 EU. Enligt denna regel skall inte någon bestämmelse i Unionsfördraget inverka på EG-fördraget. Det innebär att rättsakter som omfattas av avdelning VI i Unionsfördraget, såsom rambeslut, inte får inkräkta på den behörighet som gemenskapen tilldelas enligt bestämmelserna i EG-fördraget. Enligt domstolen inverkade rambeslutet på den behörighet som gemenskapen har på miljöområdet enligt artikel 175 EG, eftersom bestämmelserna i ram-

² Rådets rambeslut 2003/80/RIF av den 27 januari 2003 om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser (EGT L 29, s. 55).

beslutet hade kunnat antas med stöd av denna bestämmelse. Domstolen underströk särskilt den ställning som skyddet för miljön har i det att det utgör ett av gemenskapens grundläggande mål som är av tvärgående och grundläggande karaktär.

Det stod enligt domstolen klart att målet med rambeslutet var miljöskydd och att rådets avsikt var att skydda miljön genom straffrättsliga bestämmelser. I domen konstaterade domstolen som utgångspunkt att straffrätten i princip inte omfattas av gemenskapens behörighet. Det kan enligt domstolen ”emellertid inte hindra gemenskapslagstiftaren från att, då de behöriga myndigheternas tillämpning av effektiva, proportionerliga och avskräckande åtgärder utgör en åtgärd som är absolut nödvändig för att bekämpa allvarliga hot mot miljön, vidta åtgärder som har ett samband med medlemsstaternas straffrättsliga bestämmelser och som gemenskapslagstiftaren anser vara nödvändiga för att säkerställa att de bestämmelser som denne utfärdar i fråga om miljöskydd får full verkan” (punkt 48).

Domstolen underströk att medlemsstaterna enligt rambeslutet lämnades frihet att välja tillämpliga straffrättsliga påföljder, så länge dessa var effektiva, proportionella och avskräckande för kriminaliseringen av vissa handlingar som ansågs särskilt allvarligt skada miljön. Eftersom rådet hade ansett att de straffrättsliga påföljderna var absolut nödvändiga för att bekämpa allvarliga hot mot miljön och de berörda bestämmelserna i rambeslutet hade till huvudsakligt ändamål att skydda miljön, drog domstolen slutsatsen att de rätteligen skulle ha kunnat antas med stöd av artikel 175 EG. Inte heller av andra skäl som hade anförts av medlemsstaterna kunde slutsatsen dras att ”det inom ramen för genomförandet av miljöpolitiken inte får ske någon harmonisering på det straffrättsliga området, inte ens i en så begränsad omfattning som den som följer av rambeslutet, trots att den skulle vara nödvändig för att säkerställa gemenskapsrättens effektivitet” (punkt 52). Kommissionens talan riktade sig mot antagandet av artiklarna 1–7 på felaktig rättslig grund. Den rättsliga grunden för de två återstående artiklarna som rörde behörighet, utlämning och lagföring ifrågasattes inte av kommissionen. Rambeslutet ogiltigförklarades emellertid i sin helhet eftersom det enligt domstolen inte gick att dela upp.

Domen i detta mål är ett av domstolens viktigare ställningstaganden på senare tid och innebär ett rejält kliv i utvecklingen av den praxis som rör EG-rättens genomslag och effektivitet. Domens räckvidd kommer med all sannolikhet att bli föremål för diskussion under lång tid framöver när det gäller frågor såsom i vilken mån slutsatserna i domen är överförbara till andra politikområden och vilka straffrättsliga aspekter som omfattas av denna nyfunna behörighet i första pelaren. Det kan inte uteslutas att domen i praktiken föregriper artikel III-271.3 i det ännu inte ratificerade Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa.

Rättsutvecklingen kan förväntas fortsätta i samband med kommande prövning av mål i domstolen, till exempel kommissionens talan med anledning av rambeslutet om fartygsföreningar.³ Kommissionen har även presenterat ett meddelande med anledning av miljöbrottsdomen i vilket den talar om anpassning av andra redan antagna rättsakter, mot vilka det är för sent att väcka talan, samt inverkan på förslag som är under behandling i rådet.⁴

2. Dom av den 22 november 2005 i mål C-144/04, Mangold

I detta mål undersökte EG-domstolen om nationella bestämmelser som medgav tidsbegränsning av anställningsavtal beträffande arbetstagare över en viss ålder var förenliga med EG-rätten.

Rüdiger Helm, som är advokat, träffade år 2003 ett tidsbegränsat anställningsavtal med Werner Mangold, som då var 56 år gammal. Enligt tillämplig tysk lagstiftning var det, efter en lagändring år 2002, möjligt för arbetsgivare att tidsbegränsa anställningsavtal med personer som uppnått en ålder av minst 52 år. Syftet med denna lagstiftning var att förbättra möjligheterna för äldre arbetslösa att få anställning. Werner Mangold bestred tidsbegränsningen av anställningen vid tysk domstol. Den nationella domstolen frågade EG-domstolen huruvida möjligheten att tidsbegränsa anställningsavtal avseende personer som uppnått en ålder av 52 år stred mot ett direktiv som genomfört ett ramavtal om visstidsarbete⁵ eller mot ett direktiv om inrättande av en allmän ram för likabehandling.⁶

EG-domstolen konstaterade inledningsvis att möjligheten att tidsbegränsa anställningsavtal beträffande äldre arbetstagare inte stred mot ramavtalet om visstidsarbete.

Därefter konstaterade domstolen att särbehandling av äldre arbetstagare i syfte att förbättra deras möjligheter att få anställning inte stred mot direktivet om inrättande av en allmän ram för likabehandling (nedan direktivet), förutsatt att åtgärderna var "nödvändiga" och framstod som "lämpliga". EG-domstolen angav att den tyska lagstiftningen i och för sig hade ett tillåtet syfte. Med hänsyn till att åldern var det enda kravet för att tidsbegränsa anställningsavtal, oberoende av situationen på arbetsmarknaden och av den arbetssökandes situation, ansåg domstolen emellertid att den tyska lagstiftningen gick längre än vad som var lämpligt och nödvändigt.

³ Mål C-440/05, kommissionen mot rådet, EUT C 22, 28.1.2006, s. 10. Målet rör rådets rambeslut 2005/667/RIF av den 12 juli 2005 om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bekämpande av föreningar orsakade av fartyg, EUT L 255, 30.9.2005, s. 164.

⁴ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om följderna av EG-domstolens dom av den 13 september 2005 (C-176/03, kommissionen mot rådet), KOM (2005) 583 slutlig.

⁵ Ramavtalet om visstidsarbete som ingicks den 18 mars 1999, genomfört genom rådets direktiv 1999/70/EG av den 28 juni 1999 om ramavtalet om visstidsarbete undertecknat av EFF, UNICE och CEEP (EGT L 175, s. 43).

⁶ Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling (EGT L 303, s. 16).

Domstolen ansåg inte heller att den ifrågavarande slutsatsen påverkades av att fristen för att genomföra direktivet inte hade löpt ut. I detta hänseende hänvisade domstolen dels till sin praxis enligt vilken medlemsstaterna, under ett direktivs införlivandefrist, skall avhålla sig från att vidta åtgärder som allvarligt äventyrar det resultat som eftersträvas i direktivet⁷, dels till den allmänna rättsprincipen om förbud mot diskriminering på grund av ålder som skulle efterlevas oberoende av om fristen för att införliva ett direktiv hade löpt ut eller inte. Domstolen konstaterade slutligen att det ankom på den nationella domstolen att säkerställa att den ifrågavarande allmänna rättsprincipen fick full verkan genom att underlåta att tillämpa alla nationella bestämmelser som är oförenliga med denna princip, även om införlivandefristen för nämnda direktiv inte hade löpt ut.⁸

EG-domstolens dom i detta mål är av intresse både såvitt gäller tolkningen av direktivet som konsekvenserna av denna tolkning för målet vid den nationella domstolen.

Till att börja med är domstolens tolkning av direktivet av stor politisk betydelse. Genom domen underkände domstolen nationella åtgärder som syftade till att minska arbetslösheten för äldre arbetstagare med hänvisning till att åtgärderna stred mot proportionalitetsprincipen. EG-domstolens resonemang framstår i och för sig som rimligt med hänsyn till direktivets utformning och även till hur domstolen brukar tillämpa proportionalitetsprincipen. Något svar på frågan hur en regel rent praktiskt skall utformas för att både vara förenlig med direktivet och vara enkel att tillämpa lämnas av naturliga skäl inte i domen. Man kan emellertid fråga sig om medlemsstaternas skönsmässiga utrymme att utforma nationella regler egentligen är så omfattande som domstolen själv anger i domen.

Om domstolens tolkning av direktivet och av proportionalitetsprincipen inte framstår som särskilt kontroversiell, är domstolens slutsats att den nationella domstolen är skyldig att underlåta att tillämpa de nationella bestämmelserna desto mer anmärkningsvärd. Eftersom målet vid den nationella domstolen gäller två enskilda personer så kan direktivet, som ju är riktat till medlemsstaterna, inte i sig medföra skyldigheter för Helm och således inte som sådant åberopas gentemot denne.⁹ Motsvarande avsaknad av s.k. horisontell direkt effekt gäller emellertid inte allmänna rättsprinciper. Dessa kan i princip även åberopas gentemot enskilda. Genom att hänvisa till förekomsten av en allmän princip om förbud mot åldersdiskriminering

⁷ Dom av den 18 december 1997, i mål C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie*, REG 1997, s. I-7411.

⁸ Domar av den 9 mars 1978 i mål 106/77, *Simmenthal*, REG 1978, s. 629, punkt 21, svensk specialutgåva, volym 4, s. 75, och av den 5 mars 1998 i mål C-347/96, *Solred*, REG 1998, s. I-937, punkt 30.

⁹ Se framförallt dom den 14 juli 1994 i mål C-91/92, *Faccini Dori*, REG 1994, s. I-3325; svensk specialutgåva, volym 16, s. 1.

kunde EG-domstolen slå fast att den nationella domstolen var skyldig att underlåta att tillämpa den nationella lagstiftningen.

3. Dom av den 6 december 2005 i mål C-461/03, Gaston Schul

Det finns inte något utrymme för nationella domstolar att själva ogiltigförklara en rättsakt ens när omständigheterna är identiska med en tidigare ogiltigförklaring av en parallell rättsakt. Cilfit-praxisen är med andra ord inte överförbar till området för ogiltighetstalan. Det är slutsatsen av domstolens dom i ett mål som rörde tull på rörsocker som hade importerats från Brasilien.

Det importerande bolaget, Gaston Schul, anmodades att betala en extra jordbruksavgift utöver den importtull som redan hade erlagts. Gaston Schul överklagade beslutet till en nationell domstol som konstaterade att den relevanta bestämmelsen om tilläggstullar på sockermarknaden var identisk med motsvarande bestämmelse i en förordning om organisationen av marknaden för fågelkött. Domstolen hade tidigare ogiltigförklarat bestämmelser i en förordning med tillämpningsföreskrifter för beräkningen av tilläggsbelopp vid import av bland annat fågelkött. Motiveringen till den tidigare ogiltigförklaringen var att kommissionen hade överskridit gränserna för sina genomförandebefogenheter. I det nu aktuella målet ansåg den nationella domstolen att tillämpliga bestämmelser var identiska med dem som tidigare hade ogiltigförklarats på de punkter som domstolen då hade prövat. Med hänvisning till domstolens dom i målet Foto-Frost,¹⁰ enligt vilken EG-domstolen förbehöll sig själv rätten att ogiltigförklara en gemenskapsrättsakt, undrade den nationella domstolen om den tolkning som då fastställdes av artikel 234 EG också gäller när frågan om giltighet rör en eller flera bestämmelser som motsvarar gemenskapsbestämmelser som domstolen redan har ogiltigförklarat.

I sitt svar hänvisade domstolen inledningsvis till sin dom i målet Cilfit,¹¹ enligt vilken undantagen från skyldigheten att begära förhandsavgörande för en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell rätt är begränsade till fall när den uppkomna frågan saknar relevans, att den ifrågavarande gemenskapsrättsliga bestämmelsen redan har blivit föremål för en tolkning från EG-domstolens sida eller att den korrekta tolkningen av gemenskapsrätten är så uppenbar att det inte finns utrymme för något rimligt tvivel.

Slutsatserna i målet Cilfit kunde emellertid enligt domstolen inte överföras till frågor som rör giltigheten av gemenskapsrättsakter. Domstolen noterade att även om vissa bestämmelser vid en första anblick förefaller likartade, kan det inte uteslutas att det vid en djupare granskning framgår att den bestämmelse vars giltighet har ifrågasatts

¹⁰ Dom av den 22 oktober 1987 i mål 314/85, Foto-Frost, REG 1987, s. 4199; svensk specialutgåva, volym 9, s. 233.

¹¹ Dom av den 6 oktober 1982 i mål 283/81, Cilfit, REG 1982, s. 3415; svensk specialutgåva, volym 6, s. 513.

inte kan anses jämställbar med en bestämmelse som domstolen tidigare har funnit ogiltig, till exempel därför att det rättsliga sammanhanget eller, i förekommande fall, de faktiska omständigheterna skiljer sig åt. Enligt domstolen skulle skilda uppfattningar mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om giltigheten av gemenskapens rättsakter kunna äventyra enhetligheten i gemenskapens rättsordning. I sak konstaterade domstolen att de berörda bestämmelserna var ogiltiga, med en motivering som motsvarade den i den tidigare dom som den nationella domstolen hade hänvisat till när den ställde sina frågor.

Skyldigheten att begära förhandsavgörande angående giltigheten av bestämmelser som framstår som uppenbart ogiltiga på grund av utgången i en tidigare dom är inte förvånande med tanke på domstolens praxis. Det är lätt att föreställa sig de gränsdragningsproblem som en annan utgång skulle ha kunnat medföra. Att EG-domstolen genom denna dom uteslutit en möjlig decentralisering av vissa av de dömande uppgifterna till de nationella domstolarna är inte heller särskilt anmärkningsvärt med hänsyn till den centrala betydelse som förhandsavgörandena har för att garantera en enhetlig tillämpning av EG-rätten.

4. Dom av den 13 december 2005 i mål C-446/03, Marks & Spencer

I denna dom uttalade domstolen att ett bolag med hemvist i en medlemsstat i princip skall ha rätt att göra avdrag för förluster som uppkommit i ett dotterbolag med hemvist i en annan medlemsstat, om avdrag hade medgetts för det fall att bolaget haft sitt hemvist i den förstnämnda medlemsstaten.

Marks & Spencer är ett bolag som har sitt säte i England. Fram till år 2001 bedrev bolaget, genom dotterbolag, verksamhet i ett stort antal länder, bl.a. Frankrike, Belgien och Tyskland. På grund av ökade förluster beslutade Marks & Spencer emellertid att upphöra med den ifrågavarande verksamheten. Det franska dotterbolaget överläts till en utomstående medan dotterbolagen i Belgien och Tyskland upphörde med all verksamhet.

Marks & Spencer ansökte om att få göra koncernavdrag för de förluster som uppkommit i dotterbolagen under de sista verksamhetsåren. Yrkandet om avdrag avsågs av skattemyndigheten med motiveringen att koncernavdrag endast kunde beviljas för förluster som uppkommit i England.

High Court of Justice, som prövade Marks & Spencers överklagande, frågade EG-domstolen om den engelska lagstiftningen utgjorde en inskränkning av den fria etableringsrätten i strid med artiklarna 43 och 48 EG.

Domstolen konstaterade utan omsvep att den engelska lagstiftningen avskräckte moderbolag från att bilda dotterbolag i andra med-

lemsstater och därmed utgjorde ett hinder för moderbolagets etableringsfrihet.

Frågan huruvida den engelska lagstiftningen kunde motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset blev därefter föremål för en ingående analys av domstolen.

Domstolen ansåg att förbudet i den engelska lagstiftningen mot koncernavdrag för förluster som uppkommit i dotterbolag hemmahörande i andra medlemsstater i princip kunde motiveras av tre sådana hänsyn. Domstolen angav att om bolag fick välja i vilken medlemsstat deras förluster skulle beaktas, skulle fördelningen av beskattningsrätten mellan medlemsstaterna allvarligt kunna äventyras. Enligt domstolen skulle en koncern dessutom kunna undandra sig skatt genom att överföra sina förluster till bolag hemmahörande i de medlemsstater som tillämpade de högsta skattesatserna. Vidare fann domstolen att det skulle föreligga en risk för att förlusterna skulle kunna beaktas två gånger.

Domstolen fann att förbudet i den engelska lagstiftningen i princip kunde motiveras av sådana hänsyn. Domstolen angav att lagstiftningen säkerställde fördelningen av medlemsstaternas beskattningsrätt samt undanröjde riskerna för skatteundandragande och för att förluster skulle kunna beaktas två gånger.

Domstolen ansåg emellertid att det var nödvändigt att undersöka om lagstiftningen gick utöver vad som var nödvändigt för att uppnå de syften som eftersträvades och därmed stred mot proportionalitetsprincipen. Domstolen fann att så var fallet om dotterbolaget kunde visa att det hade uttömt alla möjligheter att få hemviststaten att beakta förlusterna såväl i förhållande till tidigare som till eventuella framtida vinster.¹²

Avgörandet i detta mål har inväntats med stort intresse av europeiska skattejurister, av europeiskt näringsliv och av medlemsstaternas regeringar — av vilka åtta stycken yttrade sig vid domstolen. Vilka konsekvenser domstolens dom kommer att få är förmodligen svårt att sia om i dagsläget. Klart är att ett dotterbolag endast kan åberopa förlusterna i moderbolagets hemviststat under vissa begränsade förutsättningar. Dessutom är det dotterbolaget som har bevisbördan för att de ifrågavarande förutsättningarna föreligger. Framtiden får utvisa vilka faktiska möjligheter företagen har att uppfylla den bevisbördan.

Genom denna dom har domstolen än en gång slagit fast att medlemsstaterna inte kan undvika att beakta de negativa konsekvenser som gränsöverskridande verksamhet kan medföra. Om utgången i detta mål väsentligen ligger i linje med domstolens fasta rättspraxis innehåller den i alla fall en nyhet. Av domen framgår att inskränkningar i den fria rörligheten kan motiveras för att säkerställa ”fördelningen av beskattningsrätten mellan medlemsstaterna”.¹³ Det är inte

¹² Se punkt 55 i domen.

¹³ Se punkt 45 i domen.

helt lätt att förstå vad detta uttryck innebär. Men man kan nog på goda grunder fråga sig om det är någon väsentlig skillnad mellan ”fördelningen av beskattningsrätten” och den av medlemsstaternas regeringar oftast åberopade grunden för att motivera inskränkningar i den fria rörligheten, nämligen ”skattesystemets inre sammanhang”.

5. Dom av den 13 december 2005 i mål C-411/03, SEVIC

I det här målet undersökte domstolen huruvida ett förbud mot fusioner mellan bolag hemmahörande i två olika medlemsstater var förenligt med den fria etableringsrätten i artiklarna 43 och 48 EG.

Det tyska aktiebolaget SEVIC Systems ansökte vid tysk domstol om registrering av en fusion med det luxemburgska bolaget Security vision. Den tyska domstolen avlog SEVIC:s ansökan med hänvisning till att den tyska lagstiftningen inte medgav registrering av fusioner mellan tyska bolag och utländska bolag, utan endast mellan tyska bolag. Landgericht Koblenz, som prövade SEVIC:s överklagande, frågade EG-domstolen om den tyska lagstiftningen stred mot den fria etableringsrätten i artiklarna 43 och 48 EG.

EG-domstolen konstaterade inledningsvis att den tyska lagstiftningen innebar en negativ särbehandling av bolag som önskade genomföra en gränsöverskridande fusion i förhållande till bolag som genomför inhemska fusioner. Domstolen ansåg att en sådan särbehandling utgjorde en inskränkning av den fria etableringsrätten i artiklarna 43 och 48 EG. En sådan inskränkning kan bara vara tillåten under vissa omständigheter om den motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset, såsom skydd av borgenärers, minoritetsägares och anställdas intressen.

Enligt domstolen förelåg emellertid inte några sådana hänsyn i det förevarande fallet. Domstolen slog därför fast att den tyska lagstiftningen stred mot den fria etableringsrätten.

EG-domstolens koncisa dom i detta mål innebär en ytterligare utvidgning av europeiska företags rätt att etablera sig i andra medlemsstater.¹⁴

I detta sammanhang bör dessutom nämnas att Europaparlamentet och rådet, mindre än två månader innan domen i detta mål meddelades, antog ett direktiv om gränsöverskridande fusioner av aktiebolag.¹⁵ Den möjligheten fanns tidigare genom bildande av s.k. europa-bolag med stöd av en rådsförordning.¹⁶

¹⁴ Se domen av den 5 november 2002 i mål C-208/00, *Überseering*, REG 2002, s. I-9919.

¹⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/56/EG av den 26 oktober 2005 om gränsöverskridande fusioner av bolag med begränsat ansvar, EUT L 310, s. 1.

¹⁶ Rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europa-bolag, EGT L 294, s. 1.

6. Dom av den 8 november 2005 i mål C-293/02, Jersey Produce Marketing Organisation

I det här målet undersökte domstolen huruvida regler som kringgärdade exporten av potatis från Jersey till Förenade kungariket stred mot den fria rörligheten för varor.

Enligt de tillämpliga reglerna fick odlarna på Jersey endast exportera potatis till Förenade kungariket om de var registrerade hos "Jersey Potato Export Marketing Board" (nedan PEMB) och hade slutit ett marknadsföringsavtal med detta organ, i vilket bland annat skulle anges hur stora arealer som fick odlas för export av skörden och identiteten på godkända köpare av denna skörd. Om dessa förpliktelser inte iaktogs kunde straffrättsliga sanktionsåtgärder vidtas och odlaren förlora rätten att exportera.

Vidare tog PEMB ut en avgift av samtliga registrerade potatisproducenter för att täcka sina kostnader. Avgiften beräknades antingen på grundval av den mängd potatis som en odlare exporterade eller på grundval av odlingsarealen.

En domstol på Jersey frågade EG-domstolen om de ifrågavarande reglerna stred mot den fria rörligheten för varor.

EG-domstolen konstaterade inledningsvis att enligt artikel 299 EG, som gäller fördragets geografiska tillämpningsområde, skulle fördraget endast tillämpas beträffande Jersey, som formellt inte är en del av det Förenade kungariket, i den utsträckning som framgick av den sistnämnda medlemsstatens anslutningsfördrag. Enligt anslutningsfördraget skulle reglerna om fri rörlighet för varor tillämpas på varor som exporterades från Jersey på samma villkor som på varor som exporteras från Förenade kungariket. Med hänsyn härtill ansåg domstolen att Jersey och Förenade kungariket skulle anses utgöra en medlemsstat vid tillämpning av reglerna om fri rörlighet av varor.

Domstolen undersökte därefter om de avgifter som togs ut av PEMB för export av potatis till Förenade kungariket (på grundval av den mängd potatis som var föremål för export) och de inskränkningar av rätten att exportera potatis som föreskrevs i de ifrågavarande reglerna utgjorde hinder för den fria rörligheten för varor i strid med artiklarna 25 EG och 29 EG.

Domstolen erinrade om sin fasta rättspraxis enligt vilken avgifter som tas ut av en medlemsstat för varor som sänds från en region till andra regioner i samma stat kunde anses utgöra avgifter med verkan motsvarande tull, vilka är förbjudna enligt artikel 25 EG.¹⁷ Domstolen konstaterade att även om potatisen exporterades till Förenade kungariket så fanns det inga hinder mot att den därefter vidareexporterades till andra medlemsstater. Vid dessa förhållanden fann domsto-

¹⁷ Domar av den 9 augusti 1994 i de förenade målen C-363/93 och C-407/93 – C-411/93, Lancry m. fl, REG 1994, s. I-3957, svensk specialutgåva, volym 16, s. I-71, och av den 14 september 1995 i de förenade målen C-485/93 och C-486/93, Simitzi, REG 1995, s. I-2655. Se även domen den 6 maj 2004 i mål C-72/03, Carbonati Apuani, REG 2004, s. I-8027.

len att den ifrågavarande avgiften utgjorde en avgift med verkan motsvarande tull som var förbjuden enligt artikel 25 EG.

På samma grunder fann domstolen att de inskränkningar av rätten att exportera potatis som föreskrevs i de nationella reglerna utgjorde ett hinder för exporten av potatis med verkan motsvarande kvantitativa exportrestriktioner i strid med artikel 29 EG.

Domstolens uppfattning att Jersey och Förenade Kungariket skulle anses utgöra en medlemsstat, såvitt gäller den fria rörligheten för varor, framstår som naturlig i ljuset av reglerna i den ifrågavarande medlemsstatens anslutningsfördrag.

Inte heller domstolens slutsats att avgiften, som betalades till PEMB för export av potatis till Förenade kungariket, utgjorde en avgift med verkan motsvarande tull, förbjuden enligt artikel 25 EG, framstår vid en första anblick som särskilt kontroversiell. Även om avgiften endast togs ut för potatis som såldes inom den ifrågavarande medlemsstaten, kunde domstolen hänvisa till det förhållandet att det inte var uteslutet att potatisen kunde säljas vidare till andra medlemsstater. En sådan vidareförsäljning framstår kanske inte som särskilt sannolik. Härigenom kunde domstolen undvika att ta ställning till den principiellt viktiga frågeställningen om inte förbudet mot hinder för den fria rörligheten även gäller sådana interna hinder som inte har någon inverkan på handeln mellan medlemsstaterna.¹⁸

Domen i detta mål är kanske framförallt av betydelse genom att den utvidgar förbudet mot interna hinder för den fria rörligheten, som hittills bara gällt interna avgifter enligt artikel 25 EG, till att gälla även andra hinder för den fria rörligheten enligt artikel 29 EG.

7. Dom av den 22 november 2005 i mål C-384/02 Grøngaard & Bang

I detta mål har EG-domstolen försökt att balansera det EG-rättsliga förbudet mot att röja insiderinformation med nationella lagstiftningar som möjliggör eller föreskriver arbetstagarinflytande i bolagsstyrelser och bolagskoncerner.

Målet rör ett åtal som väckts vid Københavns Byret mot en arbetstagarrepresentant i ett börsnoterat bolag och mot ordföranden i det danska Finansförbundet, ett fackförbund för arbetstagare inom finanssektorn, vilka påståtts ha röjt insiderinformation om en förestående fusion mellan två börsnoterade bolag. En medarbetare på Finansförbundets kansli, som fick kännedom om fusionen, köpte en större aktiepost i ett av bolagen som han därefter avyttrade med en nettovinst på cirka 180 000 Euro. Medarbetaren dömdes sedermera till sex månaders fängelse för insiderhandel. I denna del var målet vid Københavns Byret oproblematiskt. Frågan var dock hur Byreten

¹⁸ Frågan är emellertid om inte nästan alla hinder för den fria rörligheten inom en medlemsstat, indirekt eller potentiellt, kan ha sådan inverkan på handeln mellan medlemsstaterna.

skulle ställa sig till åtalet mot arbetstagarrepresentanten och förbundsordföranden.

Enligt artikel 3 a i insiderdirektivet 89/592¹⁹ är förbudet mot att röja insiderinformation inte tillämpligt när röjandet sker som ett normalt led i fullgörandet av en persons tjänst, verksamhet eller åligganden.

Rättsfrågan som var föremål för förevarande förhandsavgörande var i huvudsak den följande. Är det oförenligt med insiderdirektivet att en person, som har fått insiderinformation i egenskap av arbetstagarrepresentant i ett bolags styrelse eller i egenskap av medlem av en samarbetskommitté för en koncern, röjer denna information till sin förbundsordförande? Domstolen fann i princip att så var fallet, men preciserade i sitt domslut att detta emellertid inte gäller om ett nära samband föreligger mellan röjandet och fullgörandet av personens tjänst, verksamhet eller åligganden och om röjandet är absolut nödvändigt.

Enligt domstolen beror denna bedömning till stor del på bestämmelserna i det nationella rättssystemet i fråga. Detsamma gäller i frågan huruvida ordföranden i en sådan facklig organisation i sin tur kan röja insiderinformation till tredjeman inom ramen för sina åligganden.

Vid dessa bedömningar skall dock den nationella domstolen, mot bakgrund av de tillämpliga nationella bestämmelserna, särskilt beakta *att* undantaget från förbudet mot att röja insiderinformation skall tolkas restriktivt, *att* varje extra röjande kan öka risken för att denna information används för ändamål som strider mot insiderdirektivet, samt *hur känslig* insiderinformationen är.

I sak påminde domstolen om att det finns anledning att vara extra försiktig när det rör sig om röjande av insiderinformation om det är uppenbart att röjandet kan ha en väsentlig inverkan på de aktuella överlåtbara värdepapperens kurs. Insiderinformation om en fusion mellan två börsnoterade bolag är enligt domstolen som regel av särskilt känslig natur.

Frågan är om EG-domstolens hänvisning till ”tillämpliga nationella bestämmelser” inte i praktiken endast är skenbar. EG-domstolen försåg nämligen de nationella domstolarnas tolkningsutrymme och möjlighet till skönsmässiga bedömningar i detta avseende med en betydande inledande grimma, i form av en vidareutveckling av sin rättspraxis om den EG-rättsliga tolkningsprincipen om direktivkonform tolkning.

Enligt tidigare rättspraxis, som EG-domstolen även erinrar om i förvarande dom, är nationella domstolars skyldighet till direktivkonform tolkning begränsad, särskilt när en sådan tolkning leder till att

¹⁹ Rådets direktiv 89/592/EEG av den 13 november 1989 om samordning av föreskrifter om insiderhandel (EGT L 334, s. 30; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 10).

det straffrättsliga ansvaret för dem som överträder direktivets bestämmelser fastställs eller skärps.²⁰

Domstolen slog dock samtidigt fast att artikel 3 a i direktivet, mot bakgrund av insiderdirektivets ändamålsenliga verkan och i egenkap av ett undantag från ett allmänt förbud, skall tolkas restriktivt. Det saknar härvidlag betydelse att det i processen vid den nationella domstolen var fråga om ett brottmål och att den straffrättsliga legalitetsprincipen är tillämplig i ett sådant mål. Tolkningen av ett direktivs tillämpningsområde får enligt domstolen nämligen inte bero på i vilket slags förfarande (tvistemål, brottmål eller administrativt förfarande) som tolkningen görs gällande. Dessutom ankommer det på den nationella domstolen att säkerställa att rättssäkerhetsprincipen iaktas då den nationella rätten, vilken har antagits för att genomföra ett direktiv, tolkas mot bakgrund av direktivets lydelse och syfte.²¹

Som generaladvokaten påpekade i sitt förslag till avgörande har arbetstagarnas rätt att få information och att samråda om händelser som sannolikt kommer att påverka deras situation stärkts inom gemenskapsrätten under senare tid. Den utestående frågan är vilken hänsyn som i den aktuella situationen skall tas till arbetstagarnas rätt till information och samråd vid tillämpningen av insiderlagstiftning. För att få gehör för en sådan ståndpunkt vilar dock ansvaret tungt på fackliga företrädare och på fackligt anställda medarbetare att inte försöka utnyttja rätten till information för att berika sig själva.

8. Dom av den 25 oktober 2005 i mål C-465/02 och C-466/02, ”Feta II”

I denna dom slog EG-domstolen fast att beteckningen ”feta” för vit ost i saltlake inte är generisk, på grund av denna osts direkta eller indirekta koppling till Grekland. Därmed kunde beteckningen ”feta” erhålla ett gemenskapsrättsligt skydd och registreras som en skyddad ursprungsbeteckning för jordbruksprodukter och livsmedel. För att framdeles få kalla en ost ”Fetaost” måste den vara tillverkad i Grekland.

Genom en rådsförordning från år 1992²² infördes bestämmelser på gemenskapsnivå om beteckningar med mera i fråga om livsmedel. Med stöd av en tillämpningsförordning från kommissionen från år

²⁰ Se bland annat dom av den 8 oktober 1987 i mål 80/86, Kolpinghuis Nijmegen, REG 1987, s. 3969, punkt 13, svensk specialutgåva, volym 9, s. 213, dom av den 12 december 1996 i de förenade målen C-74/95 och C-129/95, X, REG 1996, s. I-6609, punkt 24, och dom av den 3 maj 2005 i förenade målen C-387/02, C-391/02 och C-403/02, Berlusconi m.fl., REG 2005, s. I-3565, punkt 44, SvJT 2005, s. 976 ff.

²¹ Se domen i det ovannämnda målet X, punkt 26.

²² Rådets förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (EGT L 208, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 44, s. 153).

1996²³ registrerades bland annat beteckningen feta. I dom av den 16 mars 1999²⁴ ogiltigförklarade dock domstolen denna förordning i den del som avsåg namnet feta. Kommissionen hade nämligen över huvud taget inte beaktat den omständigheten att beteckningen sedan länge hade använts för ostar tillverkade i vissa andra medlemsstater än i Grekland, framför allt i Danmark sedan 1930-talet, i Frankrike sedan år 1931 och i Tyskland sedan år 1972.

År 2002 tog EG-kommissionen i en ny förordning²⁵ på nytt upp beteckningen "feta" i registret över skyddade ursprungsbeteckningar och skyddade geografiska beteckningar. Tyskland och Danmark förde därför än en gång ogiltighetstalan mot denna nya förordning vid EG-domstolen, vilket gav upphov till förevarande dom "Feta II".

Den danska och den tyska regeringen gjorde i sak bl.a. gällande att det geografiska område som angavs i registreringsansökan var konstruerat i det att det omfattar i det närmaste hela Grekland. En sådan särskild koppling som krävs enligt regelverket existerar inte enligt dessa regeringar mellan fetaosten och det geografiska området, av det skälet att fetaosten härstammar från hela Balkanhalvön och inte endast från Grekland. Regeringarna bestred att fetaostens kvalitet och egenskaper helt eller väsentligen beror på den geografiska omgivningen.

Domstolen fann det utrett att ordet feta härrör från det italienska ordet "fetta", vilket betyder skiva, som togs in i det grekiska språket under 1600-talet. Domstolen ansåg det likaså vara utrett att feta inte är namnet på en region, en ort eller ett land i den mening som avses i EG:s regelverk om ursprungsbeteckningar. Ordet kunde därför på sin höjd registreras med stöd av en bestämmelse i regelverket enligt vilken definitionen av ursprungsbeteckning kan utsträckas till att omfatta bland annat traditionella icke-geografiska namn.

Enligt domstolen skall en ort eller en region som avses i det aktuella regelverket definieras som en geografisk omgivning som innehåller särskilda naturliga och mänskliga faktorer och som kan ge en jordbruksprodukt eller ett livsmedel dess särskilda egenskaper. Ursprungsområdet skall således uppvisa naturliga, homogena faktorer som skiljer det åt från de angränsande områdena.²⁶

²³ Kommissionens förordning (EG) nr 1107/96 om registrering av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar enligt förfarandet i artikel 17 i förordning nr 2081/92 (EGT L 148, s. 1).

²⁴ Dom av den 16 mars 1999 i de förenade målen C-289/96, C-293/96 och C-299/96, Danmark m.fl. mot kommissionen, REG 1999, s. I-1541, SvJT 1999, s. 778 f.

²⁵ Kommissionens förordning (EG) nr 1829/2002 av den 14 oktober 2002 om ändring av bilagan till förordning (EG) nr 1107/96 när det gäller beteckningen Feta (EGT L 277, s. 10).

²⁶ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 februari 1975 i mål 12/74, kommissionen mot Tyskland, REG 1975, s. 181, punkt 8; svensk specialutgåva, volym 2, s. 441.

Domstolen fann, på något oklara grunder, att dessa förutsättningar var uppfyllda såvitt gäller fetaost. Den mjölk som används för tillverkning av "fetaost" skall uteslutande komma från det grekiska fastlandet och från departementet Lesbos. I detta geografiska område ingår inte ön Kreta och inte heller vissa grekiska ögrupper. Härav drog domstolen slutsatsen att de områden som är uteslutna från det geografiska området inte kunde anses vara utan betydelse. Det område som avgränsas genom den nationella lagstiftningen för framställning av ost under beteckningen feta motsvarar således inte Greklands hela territorium. Ett problem i sammanhanget var dock att fetaost även framställs på vissa av de mindre Egeiska öarna. Dessa öar tillhör dock administrativt sett departementet Lesbos. Domstolen fann dock inte att området i fråga hade avgränsats på ett sätt som var konstruerat.

Den tyska och den danska regeringen gjorde i sak även gällande att ordet feta är ett generiskt namn som inte kan registreras som en skyddad ursprungsbeteckning.

Domstolen konstaterade bl.a. att mer än 85 procent av gemenskapens konsumtion av fetaost per person och per år äger rum i Grekland. Även om majoriteten av konsumenterna i Grekland anser att beteckningen feta har en geografisk bibetydelse och inte en generisk sådan, stod det däremot klart att majoriteten av konsumenterna i Danmark ansåg att den berörda beteckningen har en generisk bibetydelse. Domstolen förfogade inte över övertygande uppgifter vad gäller de övriga medlemsstaterna.

Domstolen tog dock fasta på att fetaost i andra medlemsstater än Grekland vanligen saluförs med etiketter innehållande hänvisningar till grekiska kulturtraditioner och den grekiska civilisationen. Härav drog domstolen slutsatsen att konsumenterna i dessa medlemsstater uppfattar fetaosten som en ost med kopplingar till Grekland, även om den i själva verket har framställts i en annan medlemsstat. Mot bakgrund bland annat av dessa omständigheter avseende konsumtionen av fetaost i medlemsstaterna fann domstolen — något oväntat — att beteckningen feta inte har någon generisk karaktär. Följaktligen ogillades talan.

Efter att på senare tid ha godtagit diverse nationella krav på att Riojavin skall tappas på produktionsorten²⁷ och på att Parmaskinka skall skivas och förpackas inom produktionsområdet²⁸ utgör Feta II-domen ytterligare ett exempel på att såväl medlemsstaterna som domarna i Luxemburg är beredda att gå långt för att försvara nationella ekonomiska särintressen inom livsmedelsindustrin. Annorlunda och kanske mer positivt uttryckt kan domstolen uppenbarligen tänka sig att tänja på såväl sin tidigare rättspraxis som på den inre marknadens

²⁷ Se dom av den 16 maj 2000 i mål C-388/95, Belgien mot Spanien, REG 2000, s. I-3123, SvJT 2000, s. 629 f. Jfr. dom av den 9 juli 1992 i mål 47/90, Delhaize och Le Lion, REG 1992, s. I-3669.

²⁸ Dom av den 20 maj 2003 i mål C-108/01, Consorzio del Prosciutto di Parma och Salumificio S. Rita, REG 2003, s. I-5121.

principer för att säkerställa den gastronomiska mångfalden inom Europeiska unionen. Frågan är om denna rättsutveckling verkligen ligger i konsumenternas intresse?

9. Dom av den 18 oktober 2005 i mål C-405/03, Class International BV

En varumärkesinnehavare kan enligt denna dom inte motsätta sig att varor som är försedda med hans varumärke förs in i gemenskapen inom ramen för ett tullförfarande för transitering.

Beecham Group, som är innehavare av varumärket Aquafresh, begärde att en container med tandkrämsprodukter som hade importerats från Sydafrika av Class International och som lagrades i ett tullager i Rotterdam skulle beläggas med kvarstad. Det fanns misstanke om att produkterna kunde vara förfalskade eller pirattillverkade. När varorna väl belagts med kvarstad visade det sig att det rörde sig om originalvaror. Class International anförde att varorna inte hade importerats utan befann sig i transit. Den nationella domstolen frågade EG-domstolen huruvida en tillfällig lagring av originalvaror inom ramen för ett tullförfarande eller en transitering till en slutdestination utanför EES utgör ett användande av varumärket som varumärkesinnehavaren kan motsätta sig med stöd av varumärkesdirektivet²⁹ eller varumärkesförordningen.³⁰

Enligt EG-domstolen innebär en faktisk införsel av varor till gemenskapen varken detsamma som att importera eller att använda ett varumärke i den mening som avses i berörda bestämmelser i direktivet och förordningen, så länge den som har fört in varorna inte har valt att hänföra dessa till det tullförfarande som tillämpas för att släppa ut varor på marknaden i gemenskapen. En varumärkesinnehavare har således varken rätt att motsätta sig att varor som är försedda med hans varumärke förs in i gemenskapen med stöd av ett tullförfarande för extern transitering eller för lagring i tullager, eller ställa som villkor för detta att en slutdestination redan fastställts i tredjeland.

Om varumärkesförsedda varor däremot släpps ut på marknaden i gemenskapen innebär detta, enligt domstolen, ett åsidosättande av varumärkesinnehavarens ensamrätt "oberoende av var mottagaren av anbudet eller köparen bedriver sin verksamhet och oberoende av vad som anges i det slutliga avtalet avseende eventuella begränsningar för återförsäljning eller varornas tullstatus" (punkt 58). Domstolen konstaterade att det då handlar om en användning av ett varumärke som varumärkesinnehavaren kan motsätta sig enligt direktivets respektive förordningens bestämmelser.

²⁹ Rådets första direktiv 89/104/EEG av den 21 december 1988 om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar (EGT L 40, 1989, s. 1; svensk specialutgåva, område 13, volym 17, s. 178).

³⁰ Rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken (EGT L 11, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 2, s. 3).

När det gäller frågan vilken part som har bevisbördan för att ett varumärkesintrång föreligger fann domstolen att det skulle strida mot direktivets syfte att uppnå samma rättsliga skydd i alla medlemsstaterna om frågan skulle kunna avgöras i de nationella rättsordningarna. Domstolen konstaterade att det är den varumärkesinnehavare som åberopar intrång i sin varumärkesrätt som har bevisbördan för detta. Om det finns sådan bevisning måste den andra aktören visa att det föreligger ett samtycke från varumärkesinnehavaren att släppa ut varorna på marknaden i gemenskapen.

Domstolen har genom en ändamålsorienterad tolkning "fyllt ut" de aktuella rättsakternas bestämmelser för att främja enhetlig tillämpning av rättsakterna i medlemsstaterna. Domstolens tolkning av reglerna i varumärkesdirektivet och varumärkesförordningen framstår dock inte som särskilt kontroversiell.

10. Dom av den 8 november 2005 i mål C-443/03, Götz Leffler

I denna dom konstaterade domstolen att en avsändare skall ha möjlighet, med stöd av EG:s delgivningsförordning³¹ att avhjälpa bristande delgivning av en handling, som mottagaren vägrat ta emot på grund av språksvårigheter, trots att någon sådan möjlighet inte uttryckligen föreskrivits i förordningen.

Twisten i målet vid den nationella domstolen stod mellan ett tyskt respektive ett nederländskt bolag. Det senare, Götz Leffler, hade bland annat begärt att en nederländsk domstol i ett interimistiskt förfarande skulle häva den kvarstad som bolagets egendom belagts med av bolaget Berlin Chemie.

Berlin Chemie uteblev från domstolsförhandlingar vid två tillfällen efter delgivning. Den nationella domstolen ogillade emellertid vid båda tillfällena Lefflers yrkande om tredskodom. Motiveringen var att delgivningen av kallelsen visserligen hade skett i enlighet med tyska bestämmelser men inte på tyska. Bolaget hade därför haft rätt att vägra att ta emot handlingarna. Götz Leffler överklagade på nytt och anförde bland annat att domstolen borde ha avhjälpt bristerna vid delgivningen.

Den domstol som begärde förhandsavgörande erinrade om att i förordningen anges att en adressat kan vägra att ta emot en handling på grund av att den inte är avfattad på den mottagande medlemsstatens officiella språk men inte följderna av att delgivning därigenom inte har skett. De frågor som ställdes till EG-domstolen avsåg därför huruvida avsändaren i en situation som den aktuella skall ha möjlighet att avhjälpa bristen i delgivningen när mottagaren av språkskäl vägrar att ta emot handlingen och vilken frist och vilket sätt som i så fall skall gälla för avhjälpandet.

³¹ Rådets förordning (EG) nr 1348/2000 av den 29 maj 2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (EGT L 160, s. 37).

Domstolen slog fast att det skall vara möjligt att avhjälpa en sådan brist genom att skicka den begärda översättningen. Till stöd för denna slutsats förde domstolen ett ändamålsorienterat resonemang. Även om förordningen var tyst i frågan om följderna av en vägran att ta emot en handling på grund av att den inte var översatt, menade domstolen att det följde av de andra bestämmelserna i förordningen, av syftet och av den ändamålsenliga verkan av andra bestämmelser att det var möjligt att avhjälpa den omständigheten att en handling inte hade översatts.

Domstolen accepterade inte heller det argument som framförts av vissa medlemsstater enligt vilket rättsverkningarna av en vägran att ta emot en sådan handling i avsaknad av regler i förordningen skulle fastställas enligt nationell rätt. Detta skulle enligt domstolen leda till att en enhetlig tillämpning av förordningen förhindrades om medlemsstaterna utnyttjade friheten att föreskriva olika lösningar. Tvärtom ansåg domstolen att både Amsterdamfördragets syfte att upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa och överföringen av det civilrättsliga samarbetet från EU-fördraget till EG-fördraget "återspeglar medlemsstaternas vilja att förankra sådana åtgärder i gemenskapens rättsordning och att därigenom fastslå att de skall ges en självständig tolkning" (punkt 45). Dessutom hade man valt förordningsformen, vilket enligt domstolen visade att gemenskapslagstiftaren "fäst stor vikt vid att bestämmelserna i förordningen skall vara direkt tillämpliga och tillämpas enhetligt" (punkt 46).

För att avgöra de frågor som inte regleras i förordningen, såsom den tolkats av domstolen, skall den nationella domstolen enligt domen "tillämpa den nationella processrätten samtidigt som den säkerställer förordningens fulla verkan med hänsyn till dess syfte" (punkt 69). När det gäller tidsfristerna bör avhjälpan av bristen ske "snarast möjligt", i enlighet med förordningens huvudregel om översändande av handlingar. En månad kan enligt domstolen utgöra en lämplig frist, men tidsfristens längd får bedömas i varje enskilt fall av den nationella domstolen som skall säkerställa att de olika parternas rättigheter skyddas på bästa sätt och i samma utsträckning.

Domstolens avgörande framstår inte som särskilt överraskande med hänsyn till delgivningsförordningens syfte att underlätta delgivning mellan medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Det kan kanske tyckas märkligt att domstolen inte heller i detta mål tvekar att genom ändamålsorienterad tolkning "fylla ut" en rättsakt som i sig är detaljerad och som kanske borde ha reglerat den nu aktuella frågan.

Den förordning som är föremål för domstolens tolkning i målet är en av de första mellanstatliga konventioner på civilrättsområdet som omvandlats till EG-förordning efter det att reglerna om civilrättsligt samarbete förts över från den tredje pelaren till EG-fördraget. Det återstår att se om kommissionen får gehör för förslag att omvandla

även några av de rambeslut som antagits i tredje pelaren till gemenskapsrättsliga direktiv till följd av den ovan refererade s.k. miljöbrottsdomen.

11. Dom av den 6 december 2005 i de förenade målen C-453/03, C-11/04, C-12/04 och C-194/04, ABNA m.fl.

I detta mål ogiltigförklarade EG-domstolen med en extensiv tillämpning av proportionalitetsprincipen delvis ett direktiv om avyttring av foderblandningar,³² som antagits i samband med galna ko-sjukan.

Frågan om direktivets giltighet hade väckts av foderblandningstillverkare eller företrädare för denna industri vid brittiska, italienska och nederländska domstolar. Processerna syftade till att nationella införlivandebestämmelser skulle ogiltigförklaras eller interimistiskt förklaras inte få tillämpas.

En första principiell fråga i målet var om även en förvaltningsmyndighet i en medlemsstat, med stöd av EG-domstolens rättspraxis såvitt gäller nationella domstolars behörighet,³³ interimistiskt får förordna att en EG-rättslig rättsakt inte får tillämpas fram till dess att domstolen har uttalat sig om rättsaktens giltighet. Domstolen besvarade frågan nekande. Det ankommer nämligen endast på den nationella domstolen att, genom att beakta de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, pröva om villkoren för beslut om interimistiska åtgärder är uppfyllda.

I sak grundar sig direktivet i fråga på artikel 152.4 b EG, vilken medger beslut om sådana åtgärder på veterinär- och växtskyddsområdet som direkt syftar till att skydda folkhälsan. Domstolen konstaterade att bestämmelserna i direktivet direkt kan bidra till att uppnå målet att skydda folkhälsan. Domstolen ogillade därför invändningarna att direktivet skulle vara ogiltigt på grund av att det antagits på en felaktig rättslig grund.

Däremot ansåg domstolen att en bestämmelse i direktivet som stadgade en skyldighet för tillverkaren att meddela de kunder som begärde det exakta kvantitativa uppgifter om sammansättningen av fodret, inte var nödvändig för att uppnå detta syfte. En sådan skyldighet utgör enligt domstolen ett allvarligt intrång i tillverkarnas ekonomiska intressen, eftersom de därigenom tvingas avslöja formlerna för sammansättningen av sina varor. Det föreligger därför en risk att varorna i fråga används som modeller, eventuellt av kunderna själva, och att tillverkarna inte kan dra nytta av sina investeringar i forskning och innovation.

³² Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/2/EG av den 28 januari 2002 om ändring av rådets direktiv 79/373/EEG om avyttring av foderblandningar och om upphävande av kommissionens direktiv 91/357/EEG, EGT L 63, s. 23.

³³ Domar av den 21 februari 1991 i de förenade målen C 143/88 och C-92/89, Zuckerfabrik Süderdithmarschen och Zuckerfabrik Soest, REG 1991, s. I-415; svensk specialutgåva, volym 11, s. I-19, och av den 9 november 1995 i mål C-465/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft m.fl. (I), REG 1995, s. I-3761.

Domstolen verkar ha ansett att offentliga myndigheters tillsyn var tillräcklig för att säkerställa skyddet för folkhälsan, och att man därmed kunde avvara kundernas rätt till information om sammansättning av djurfodret. Domstolen framhöll särskilt att direktivet föreskriver att tillverkarna av foderblandningar är skyldiga att på begäran ge de myndigheter som har ansvaret för de officiella kontrollerna tillgång till alla handlingar som rör sammansättningen av sådant foder som är avsett att avyttras, för att göra det möjligt att kontrollera att uppgifterna i märkningen är korrekta.

Med stöd av proportionalitetsprincipen ogiltigförklarade domstolen därför den aktuella bestämmelsen i direktivet. Därigenom saknade domstolen anledning att pröva huruvida den ifrågasatta bestämmelsen innebar ett intrång i tillverkarnas äganderätt till foderblandningar eller i rätten att fritt utöva näringsverksamhet.

Enligt proportionalitetsprincipen krävs att de åtgärder som föreskrivs i en gemenskapsbestämmelse är ägnade att leda till att det eftersträvade målet uppnås och att de inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.³⁴ Domstolen har tidigare ställt upp ett uppenbarhetsrekvisit såvitt gäller domstolskontrollen av proportionalitetsprincipen. Detta är fallet när gemenskapslagstiftaren ställs inför politiska, ekonomiska och sociala val och måste göra komplexa bedömningar. På ett sådant område kan en åtgärd enligt tidigare rättspraxis endast förklaras ogiltig om den är uppenbart olämplig i förhållande till det mål som den behöriga institutionen eftersträvar.³⁵

Det framstår som om domstolen i förevarande mål har upprätthållit en långt striktare domstolskontroll av proportionalitetsprincipen än vad som till exempel var fallet i fråga om det svenska exportförbudet av snus. Det framstår inte som uppenbart att det faktum att en tillverkare konfidentiellt kan lämna uppgifter till offentliga kontrollmyndigheter leder till en hälsoskydds nivå som motsvarar den nivå som skulle ha erhållits genom att samma information även på begäran skulle ha riktas till uppfödarna. Genom sitt avgörande i detta mål riskerar EG-domstolen att utsätta sig för kritik av medlemsstater som anser att den överskrider sina befogenheter och sätter sig i gemenskapslagstiftarens och medlemsstaternas ställe.

12. Förstainstansrättens dom av den 21 september 2005 i mål T-306/01, Yusuf och Barakaat mot rådet och kommissionen

I denna dom fann förstainstansrätten att Europeiska gemenskapen är behörig att frysa bl.a. svenska medborgares penningmedel för att be-

³⁴ Domar av den 14 december 2004 i mål C-434/02, *Arnold André*, REG 2004, s. I-11825, punkt 45, och i mål C-210/03, *Swedish Match*, REG 2004, s. I-11893, punkt 47, SvJT 2005, s. 312 ff.

³⁵ Se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Arnold André*, punkt 46, *Swedish Match*, punkt 48, och dom av den 12 juli 2005 i de förenade målen C-154/04 och C-155/04, *Alliance for Natural Health m.fl.*, REG 2005, s. I-0000, punkt 52.

kämpa internationell terrorism. Under förutsättning att de beslutats av FN:s säkerhetsråd är sådana åtgärder i princip inte underkastade förstainstansrättens prövning. Enligt förstainstansrätten åsidosätter de inte heller grundläggande rättigheter.

Såväl före som efter terrordåden den 11 september 2001 antog FN:s säkerhetsråd flera resolutioner riktade mot talibanerna, Usama bin Ladin och nätverket al-Qaida samt individer och enheter med anknytning till dessa. FN:s medlemsstater uppmanades att frysa penningmedel och andra finansiella medel som direkt eller indirekt kontrolleras av sådana individer och enheter. FN:s sanktionskommitté har getts i uppgift att identifiera berörda personer och ange vilka penningmedel och andra finansiella medel som skall frysas samt att pröva ansökningar om undantag från dessa åtgärder.

Dessa resolutioner har verkställts i gemenskapen genom en rad successiva förordningar som antagits av rådet,³⁶ vari föreskrivs frysning av berörda individers och organs penningmedel. Dessa personer och organ finns upptagna i en förteckning som bilagts förordningarna och som regelbundet revideras av kommissionen på grundval av sanktionskommitténs uppdateringar.³⁷ Staterna kan bevilja undantag från frysning av penningmedel av humanitära skäl.

Flera berörda personer och organ, däribland den svenske medborgaren Ahmed Ali Yusuf och stiftelsen Al Barakaat International Foundation, har väckt talan vid förstainstansrätten om ogiltigförklaring av dessa förordningar.

Rådet får med stöd av artiklarna 301 EG och 60 EG, jämförda med artikel 308 EG, vidta ekonomiska och finansiella sanktionsåtgärder *gentemot tredje länder*, om detta föreskrivs i en gemensam ståndpunkt som Europeiska unionen har beslutat enligt bestämmelserna om en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Enligt förstainstansrätten är inte artikel 308 EG betraktad ensam, lika lite som artiklarna 60 och 301 EG betraktade separat, en tillräcklig rättslig grund för antagandet av den omtvistade förordningen för att införa sanktioner *gentemot enskilda*. Trots det menar förstainstansrätten att dessa bestämmelser *sammantaget*, tolkade i ljuset av artikel 3 och 11 EU, ger rådet behörighet att vidta ekonomiska och finansiella sanktionsåtgärder *gentemot enskilda* för att bekämpa internationell terrorism.

Förstainstansrätten ansåg inte att den frysning av penningmedel som föreskrivs i den omtvistade förordningen innebar ett åsidosättande av sökandenas grundläggande rättigheter enligt folkrättens *jus cogens*. Till stöd för denna uppfattning tog förstainstansrätten fasta på

³⁶ För närvarande rådets förordning (EG) nr 881/2002 av den 27 maj 2002 om införande av vissa särskilda restriktiva åtgärder mot vissa med Usama bin Ladin, nätverket al-Qaida och talibanerna associerade personer och enheter och om upphävande av förordning (EG) nr 467/2001 (EGT L 139, s. 9).

³⁷ Se senast kommissionens förordning (EG) nr 1378/2005 av den 22 augusti 2005 om ändring för femtioandra gången av förordning nr 881/2002 (EGT L 219, s. 27).

att den omtvistade förordningen uttryckligen föreskriver en möjlighet till undantag för att, på begäran av de berörda personerna, ge tillgång till sådana penningmedel som är nödvändiga för att täcka grundläggande utgifter. Enligt förstainstansrätten varken syftar eller leder dessa åtgärder till en omänsklig eller förnedrande behandling.

Sökandena hade enligt förstainstansrätten inte heller godtyckligt berövats rätten till sin egendom, såsom denna rätt skyddas enligt *jus cogens*. Frysning av penningmedel utgör en aspekt av FN:s legitima bekämpning av internationell terrorism. Enligt förstainstansrätten är det en säkerhetsåtgärd som till skillnad från konfiskering inte påverkar de berörda personernas äganderätt till sina finansiella tillgångar som sådana, utan endast rätten att förfoga över dem. Förstainstansrätten betonade härvidlag att det i säkerhetsrådets resolutioner föreskrivs ett förfarande för regelbunden revidering av det allmänna sanktionssystemet. Likaså föreskrivs ett förfarande för att de berörda när som helst, via den medlemsstat i vilken de är medborgare eller bosatta, skall kunna ansöka hos sanktionskommittén om att deras fall skall omprövas.

Vad gäller rätten till försvar konstaterade förstainstansrätten att *jus cogens* inte förefaller innehålla några normer som medför en rätt för sökandena att höras personligen av sanktionskommittén. Förstainstansrätten ansåg vidare, med hänsyn till världssamfundets säkerhet, att iakttagandet av de berördas grundläggande rättigheter inte innebär ett krav på att de skall underrättas om de omständigheter och den bevisning som görs gällande mot dem, för det fall säkerhetsrådet anser att det föreligger hinder mot att så sker.

Förstainstansrätten påpekade att de berörda kan vända sig till sanktionskommittén, via de nationella myndigheterna, för att få sina namn avförda från förteckningen över de personer som är föremål för sanktionsåtgärderna. Detta omprövningsförfarande hade i förevarande mål lett till att frysningen av penningmedel hävts för två andra svenska medborgare, vilka följaktligen lagt ner sin talan inför förstainstansrätten.

Förstainstansrätten ansåg vidare att inte heller gemenskapsinstitutionerna var skyldiga att låta de berörda yttra sig, eftersom institutionerna inte hade något utrymme för egen bedömning vid genomförandet av de sanktionsåtgärder som säkerhetsrådet beslutat om.

Vad gäller rätten till domstolsprövning menade förstainstansrätten att det inte ankom på densamma att indirekt kontrollera att säkerhetsrådets resolutioner är förenliga med de grundläggande rättigheterna, såsom de skyddas av gemenskapsrätten. Inte heller ankom det på förstainstansrätten att kontrollera att ingen oriktig bedömning skett av de uppgifter och den bevisning på vilka säkerhetsrådet har grundat sina åtgärder, och inte heller att indirekt kontrollera huruvida dessa åtgärder är lämpliga och proportionerliga.

Förstainstansrätten konstaterade att sökandena i detta hänseende helt saknade tillgång till rättsmedel, eftersom det inte finns någon internationell domstol med uppgift att pröva talan mot beslut som fattats av FN:s sanktionskommitté.

Förstainstansrätten menade dock även att en sådan brist i sökandenas rättsliga skydd inte i sig strider mot *jus cogens*. Rätten att få sin sak prövad i domstol är enligt förstainstansrätten inte oinskränkt. I förevarande fall föreligger enligt förstainstansrätten en begränsning till följd av den immunitet mot domstolsprövning som säkerhetsrådet åtnjuter. Sökandens intresse av att få sin sak prövad av en domstol ansågs inte vara så starkt att det bör ges företräde framför det grundläggande allmänna intresset av att internationell fred och säkerhet upprätthålls när det finns ett hot som tydligt har utpekats av säkerhetsrådet. Förstainstansrätten ogillade därför talan.

Den refererade domen har överklagats till EG-domstolen,³⁸ som har att ta ställning till svåra och känsliga frågor om gemenskapens respektive gemenskapsdomstolarnas behörighet och upprätthållandet av grundläggande rättigheter vid genomförande av säkerhetsrådets resolutioner.

³⁸ Mål C-415/05 P, Yusuf och Al Barakaat International Foundation mot rådet och kommissionen, EUT C 48, 25.2.2006, s. 11.